

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: [Rhapsody for the Theatre – recenzja]

Author: Michał Kisiel

Citation style: Kisiel Michał. (2016). [Rhapsody for the Theatre – recenzja]. „Er(r)go” (Nr 32, z. 1, 2016, s. 140-142)

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

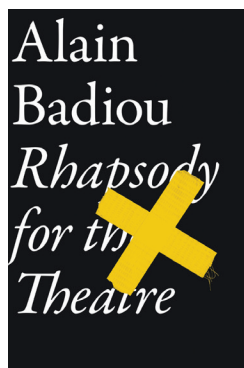
UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Alain Badiou, *Rhapsody for the Theatre*, edited and introduced by Bruno Bosteels, translated by Bruno Bosteels with the assistance of Martin Puchner, Verso, London, New York 2013, 174 stront, miękka oprawa. Publikacja anglojęzyczna.

W podejmowanej przez Alaina Badiou próbie rehabilitacji platonizmu za pomocą matematyki istotne wydaje się to, że filozofia jest odseparowana od prawdy. Będąc niezdolną do jej wyprodukowania i nigdy nie posiadając jej na własność, filozofia jest raczej systematyczną próbą uchwycenia, w jaki sposób prawda ujawnia się na jednym z czterech pól nakreślonych przez Badiou,

które nazywa on uwarunkowaniami filozofii: nauce, polityce, sztuce oraz miłości. Gdy okazuje się, że prawda nie jest gotowym referentem, elementem w łańcuchu znaczeniowym, ile raczej tym, czego nasze systemy symboliczne nie są w stanie spostrzec ani wyodrębnić, kluczowe staje się przemyślenie wspomnianych uwarunkowań na nowo. Wpisująca się w tę część projektu francuskiego filozofa, *Rhapsody for the Theatre*, obok *Małego podręcznika inestetyki* oraz zbioru *Age of the Poets*, należy do najważniejszych książek porządkujących zawile relacje Badiou ze sztuką.

Otwierający tom, najdłuższy esej zatytułowany *Rhapsody for the Theatre: A Short Philosophical Treatise*, opiera się na stale powracającym porównaniu teatru i polityki. Nie chodzi tu jednak o sztuki czy inscenizacje bezpośrednio traktujące o polityce. Autor skupia się raczej na aktywistycznym [*militant*] potencjale teatru, który porywa masy, by stały się „Widzem [...] to znaczy kimś, kto odsłania siebie w dystansie do reprezentacji, na udrękę prawdy” (s. 21). Opierając się na swoich siedmiu fundamentach: miejscu, tekście, reżyserze, aktorach, dekoracji, kostiumach i publiczności, teatr jest w stanie poddać je transformacji w ramach „procesu prawdy”, dla którego „spektakl okazałby się wydarzeniem.” Tym samym, „uprzytamnia ci, że nie będziesz w stanie niewinnie pozostać *na własnym miejscu*” (s. 22). Upraszczając nomenklaturę Badiou, kluczowym elementem okazuje się wyjście poza dany porządek (myślenia, postrzegania, reprezentacji etc.) na rzecz traumatycznego zatracenia się w jego lukach i tym, co wcześniej z pozycji owego porządku wydawało się nieuchwytnie i niedostrzegalne. Tym, co odróżnia „Teatr” od „teatru” – podobnie jak „Politykę” od „polityki” – jest to, w jaki sposób w swej przypadkowości, nagłości i „temporalnej nietrwałości”

(s. 12) się on wydarza (*takes place*), pozostając możliwością wyjścia poza rygorzy danego porządku, którego konotacje uwydatnia powracająca gra państwa [*the State*] i sytuacji (*the state of affairs*). Poza tym argumentem, składający się z osiemdziesięciu dziewięciu krótkich części esej traktuje o takich problemach, jak: relacja inscenizacji wobec tekstu sztuki, etyka aktorska czy podstawowe gatunki teatralne. Płynnie poruszając się pomiędzy filozoficznym traktatem a „scenami dramatycznymi” między „Mną” (*Me*) i „Empirystą” (*The Empiricist*), Badiou z jednej strony odwołuje się do tradycji dialogów platońskich, z drugiej – uprzywilejowuje rolę tekstu dramatycznego jako pewnej „nie-całości” (*not-all*), nie tylko mówiąc o nim, ale i mówiąc *za jego pomocą*. W końcu Autor proponuje swoje kontrowersyjne reformy teatru: obowiązek wprowadzania przerw (w celu uwydatnienia nietrwałości Teatru), wyniesienia aktora z pozycji „artystry” do roli „moralnego bohatera” (s. 64), czy ustanowienia uregulowanego obowiązku chodzenia do teatru (stymulującego procesy prawdy).

Na dalszą część książki składa się pięć krótszych esejów z różnych okresów, w których Badiou podejmował teoretyczną refleksję nad dramatem oraz teatrem. W *Theatre and Philosophy* Badiou proponuje zwięzłe i systematyczne przedstawienie sposobu, w jaki teatr realizuje jego projekt matematycznego platonizmu. Przeciwwstawiając się wybranym podejściom filozofii do sztuki w ogóle (reprezentowanym przez np. Freuda, Brechta czy Heideggera), Badiou pokazuje jak teatr jako „eksperymentalna, nietrwała i publiczna maszyna” (s. 104), operując na różnych planach czasowych jednocześnie (np. przygodnej i unikalnej aktualizacji wirtualnego i wiecznego tekstu sztuki), dąży do realizowania procesu prawdy.

The Political Destiny of the Theatre, pierwotnie przedmowa do *Au temps de l'anarchie, un théâtre de combat: 1880–1914*, stara się podkreślić wagę anarchistycznego dramatu przełomu wieku XIX i XX. Chodzi tu o przemysłenie na nowo bojowniczej [*militant*] roli teatru przeciwko dominującym współcześnie ideologiom. W pochwałę emancypacyjnego, rewolucyjnego, niezależnego i mobilizującego potencjału teatru Badiou stwierdza, iż „odkryje [on] na nowo to, co zawsze było jego funkcją: pozwalać błyszczeć krytycznej inteligencji publiczności ponad jej granice” (s. 122). W podobny ton uderza kolejny esej, *Notes on Jean-Paul Sartre's "The Condemned of Altona"*. Skupiając się na sztuce jednego z największych swoich mistrzów, Badiou konfrontuje w nim uniwersalność historii i intymne doświadczenie jednostki. Tak zarysowany konflikt pozwala mu rozważać takie tropy obecne w dziele Sartre'a, jak decyzja, zaangażowanie czy odpowiedzialność.

Ostatnie dwa teksty, esej *The Ahmed Tetralogy* i drobny wywiad *Three Questions to the Author* otwierają czytelnika na dramaturgiczną twórczość Badiou. Wydaje się to o tyle istotne, że ta niezwykle ważna część projektu francuskiego filozofa – jak sam on ją określa – coraz chętniej jest tłumaczona na język angielski-

ski. Teksty te pozwalają skonfrontować dwie różne pozycje Badiou – filozofa mówiącego o teatrze oraz aktywnego dramaturga – i dogłębnie prześledzić, w jaki sposób wzajemnie się dopełniają w ramach jego matematycznego plato-nizmu (Badiou, podobnie jak Sartre, wielokrotnie używa dramatu jako medium dla swojej filozofii).

Rhapsody for the Theatre jest zbiorem niezwykle ciekawym. Oferując teksty publikowane na przestrzeni dwóch dekad, pozwala zrozumieć, w jaki sposób myślenie Badiou o teatrze podlega wpływom zarówno jego projektu filozoficznego, jak i nieukrywanej politycznej pozycji. Należy zgodzić się z Badiou, że jest on również cennym wkładem we współczesną myśl francuską, dla której, mimo obecności „filozoficznych projektów dotyczących poezji (Lacoue-Labarthe, Nancy), malarstwa (Lyotard), kina (Deleuze)” (s. 95), teatr stanowił swoistą lukę. W końcu, prezentowana książka wydaje się być istotnym głosem w coraz częściej podejmowanych dyskusjach nad filozoficznym potencjałem teatru w zachodniej akademii, reprezentowanych przez takich badaczy, jak np. Laura Cull Ó Maoilearca, Simon Critchley czy Martin Puchner.